

MINDAUGAS RAGAIŠIS

Lietuvos edukologijos universitetas

TIKĖTI BAŽNYČIOJE IR SU BAŽNYČIA

Believing within the Church and with the Church

SUMMARY

It might seem that the Faith, which is a personal relationship with God, does not require the Church. But in fact, the Church is essential for the Faith, because it is through the Church and within the Church alone that God's Revelation can become available to us. The Church witnesses the Gospel both by the way of life and by proclamation. She also explains the Revelation and guards it from misinterpretations. It is in the Church that we celebrate our Faith and live it. Just as salvation is not found away from the Church, so too the living and true Faith is impossible without the Church.

SANTRAUKA

Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tikėjimas, būdamas asmeniniu santykiu su Dievu, lyg ir nepalieka vietos Bažnyčiai. Iš tikrųjų tikėjimas yra esminis dalykas Bažnyčiai, nes ją sutelkia ir yra neatsiejama jos sakramentinio pobūdžio raiškos dalis. Savo ruožtu Bažnyčia yra esminis dalykas tikėjimui, nes per ją ir joje mus pasiekia Dievo apreiškimas. Ji liudija Evangeliją gyvenimu ir skelbiamu žodžiu. Taip pat apreiškimą ji aiškina, saugo nuo klaidingų interpretacijų. Joje tikėjimas yra švenčiamas ir juo gyvenama. Panašiai kaip šalia Bažnyčios nėra išganymo, taip be jos neįmanomas ir gyvas, autentiškas tikėjimas.

ĮVADAS

Bažnyčios vaidmens tikėjime klausimas šiuolaikiniam žmogui yra tapęs sunkiai suprantamu. Neretai tenka išgirsti sakant, esą Dievu aš tikiu, bet Bažnyčia čia man nereikalinga. Atrodo, tartum Bažnyčia ir tikėjimas yra sunkiai

tarpusavyje besiderinantys dalykai. Iš tikro tikėjimu visų pirma pasivedama Dievui, įeinama į asmeninį santykį su juo. *Katalikų Bažnyčios katekizmo* 26 numeryje jis apibūdinamas šitaip: „Tikėjimas yra žmogaus atsakymas Dievui,

RAKTAŽODŽIAI: Bažnyčia, tikėjimo liudijimas, tikėjimo mokymas, tikėjimo šventimas.

KEY WORDS: Church, witnessing the Faith, teaching Faith, celebrating the Faith.

kuris apsiereiškia ir atsiduoda, gausiai teikdamas šviesos galutinės savo gyvenimo prasmės ieškančiam žmogui.¹ Panašiai apie tikėjimą bendraja prasme kalba ir popiežius Pranciškus enciklikoje *Lumen fidei*: „Tikėjimas gimsta tada, kai susitinkame su gyvuoju Dievu, kviečiančiu mus bei apreiškiančiu mums savo pirmesnę už mus meilę, į kurią galime atsiremti trokšdami tvirtai stovėti bei statydingai gyvenimą.“² Kokiam nors tarpininkavimui iš pirmo žvilgsnio čia lyg ir nėra palikta vietos. Daugiau pabrėžiamas Dievo veikimas ir žmogaus apsisprendimas. N detalizuojama, o kas dar dalyvauja šiame procese. Be to, Bažnyčia kaip tikinčiųjų bendruomenė susideda iš silpnų ir ribotų žmonių, kurie savo klaidomis ir nuodėmėmis neretai ne tiek traukia prie tikėjimo, kiek nuo jo atstumia. Viešumoje pasirodžius pranešimams apie paskirų Bažnyčios narių ar jos kunigijos klaidas tenka išgirsti, jog tai buvo paskata galutinai atsisakyti tikėjimo. Žinoma, būna atvejų, kada, pa-

tyrus tikėjimo įkvėptus artimo meilės darbus ar pasiaukojimą, atpažįstama Dievo meilė žmogui ir pradedama pamažu jai atsiverti. Taip pat kai kuriais atvejais kaip kliūtis priimti tikėjimą įvardijama ir visa Bažnyčia kaip institucija. Prieštaraujama bet kokiam jos tarpininkavimui bendraujant su Dievu, kritikuojamas jos siekis konkrečiai apibrėžti tikėjimo turinį. Taigi kokia yra Bažnyčios vieta tikėjime? Ar jos vaidmuo čia nulėmtas vien tik skatinamojo pavyzdžio pateikimu ir mokymo tiesų pristatymu, ar apima kažką daugiau?

Kad galėtume atsakyti į šiuos klausimus, pradžioje turime trumpai panagrinėti teologinę Bažnyčios sampratą, itin atsižvelgdami į su mūsų aptariama tema susijusius aspektus. Atsiliepdami į apaštališkajame laiške *Porta fidei* popiežiaus Benedikto XVI išsakytą paraginimą impulsų tikėjimo Gilesniam suvokimui bei atnaujinimui ieškoti Vatikano II nutarimuose³, koncentruosimės ties šio mokyimo nubrėžta perspektyva.

VATIKANO II SUSIRINKIMO MOKYMO APIE BAŽNYČIĄ ESMINIAI AKCENTAI

Dogminėje konstitucijoje *Lumen gentium*, kurioje yra pateiktos Vatikano II susirinkimo ekleziologinio mokymo pamatinės gairės, Bažnyčios kaip Dievo tautos paveikslas iškeltas į pirmą planą. Tam paskirtas antrasis konstitucijos skyrius⁴. Jau ankstyvoji krikščionių bendruomenė, kaip liudija Naujojo Testamento raštai, nuo pat pradžių save suvokė ir apibūdino kaip naująjį Izraelį. Tai ypač aiškiai atskleidžiama evangelijoje pagal Matą ir Pauliaus laiškuose. Ypač

reikšmingas čia yra pirmasis Petro laiškas⁵. Jame randame tokius žodžius: „O jūs esate išrinktoji giminė, karališkoji kunigystė, šventoji tauta, įsigytoji liaudis, pašaukta išgarsinti šlovingus darbus to, kuris pašaukė jus iš tamsybių į savo nuostabią šviesą. Seniau ne tauta, dabar Dievo tauta, seniau neradę gailestingumo, dabar jį suradę“ (1 Pt 2, 9–10). Krikščionių bendruomenė tapatinama su Senajame Testamente išpranašauta išrinktąja gimine, šventąja tauta, įsigytąja

liaudimi. Ji kildinama ne iš natūralių istorinių ar visuomeninių raidos procesų, tai yra Dievo parodyto palankumo, jo pasirinkimo pasekmė. Ji Dievo sutelkta ir palaikoma religinė bendrija⁶. Taigi Bažnyčia yra Kristaus pašaukta egzistuoti ir joje išsipildo Senojo Testamento pažadai apie naująją sandorą bei naują išrinktąją tautą (plg. Jer 31, 31–34). Naująją sandorą Kristus sudarė savo krauju ir šitaip davė pradžią bendrijai, sutelktai iš žydų ir pagonių. Priklausymą šiai bendrijai lemia jau ne kraujo ryšiai ar apipjaustymas, kaip buvo iki tol, bet tikėjimas Kristumi ir Šv. Dvasios veikimas⁷. Dievo reiškimosi bei jo parodyto palankumo dėka Bažnyčia ne tik tampa pajėgi egzistuoti ir išlaikyti savo gyvybingumą, bet taip pat gauna užduotį pagelbėti kitiems šiame pasaulyje patirti Dievą bei jo veikimą ir tapti jiems išganingu ženklu istorijoje⁸. „Kristaus įsteigta gyvybės, meilės ir tiesos bendrystė, ji taip pat jo skiriama būti visiems atpirkimo priemone ir siunčiama visam pasauliui kaip pasaulio šviesa ir žemės druska (plg. Mt 5, 13–16).“⁹ Šią jai pavestą užduotį ji vykdo trejopu būdu: kaip pranašiška tauta, gyvendama tikėjimu ir jį skleidžianti, kaip kunigiška tauta, turinti galią atlikti kulto aktus bei švęsti sakramentus, galop kaip karališka tauta, dalyvaudama Kristaus darbe skleidžiant Dievo karalystę žemėje¹⁰. Taip veikdama ji visuomet išlieka orientuota į galutinį atbaigimą amžinybėje¹¹. Dievo karalystės sakramentu, – kaip taikliai pažymi Medard Kehl, – ji gali būti tik išlikdama keliaujančia vilties bendrystė. Dėl to ji negali pasiduoti pagundai pasitenkinti vien savimi, bet privalo siekti į Dievo karalystę įtraukti visą kūrinių¹².

Dogminės konstitucijos *Lumen gentium* 7 pateikta Bažnyčios kaip mistinio kūno, kurio galva yra Kristus, samprata neprieštarauja mūsų jau aptartam mokymui apie Bažnyčią kaip Dievo tautą. Ji pateikia šio papildymą, labiau išryškindama, kad naujosios sandoros Dievo tauta yra suformuota Kristuje ir ant Kristaus¹³. Kitaip sakant: Bažnyčia yra „Kristaus Kūnas“, kai ji, būdama glaudžioje ir neatskiriamoje vienybėje su juo, išplinta į visuomeninę tikrovę ir pristato įvairiopą ir diferencijuotą išaukštinto Viešpaties išganingo buvimo su mumis erdvę¹⁴. Kaip prisikėlusio ir išaukštinto Kristaus žemiškas ir istorinis ženklas, Bažnyčia yra sakramentinio pobūdžio: ji yra (nors ir dažnai silpnas arba nuodėmių pritemdytas) pasirodymo pavidalas to, kuriame apsireiškė Dievo gerumas ir maloningumas žmonėms¹⁵. Jos vienybės šaltinis glūdi išganančiame Kristaus veikime tikinčiųjų bendrijoje. Anot *Lumen gentium* 7, Kristus ypatingu būdu mus veikia per tikėjimą ir sakramentus. Ypač čia pabrėžiamas Krikšto ir Eucharistijos vaidmuo. Taip įsitraukiame į Kristaus gyvenimą, mirtį bei prisikėlimą ir kaip vieno kūno nariai (plg. 1 Kor 10, 17; 12, 13) pradedame gyventi naują gyvenimą. Bažnyčia įgauna pavidalą kolektyvinio asmens, kuris remiasi Kristumi, jo išaukštintu kūnu. Iš glaudžios vienybės su Kristumi kilusi ir joje egzistuojanti Bažnyčia yra persmelkta Kristaus gyvybės ir veikimo. Svarbus čia yra ir Šv. Dvasios vaidmuo: „Kad galėtume jame nuolatos atsinaujinti (plg. Ef 4, 23), jis davė mums savo Dvasios, kuri, būdama ta pati tiek galvoje, tiek nariuose, visą kūną taip gaivina, jungia ir valdo.“¹⁶ Ir tai vyksta visų pirma, kai ji suteikia

mums dalį Jėzaus Kristaus savęs paaukojime. Taip ji savyje užsisklendusius žmones atkreipia vienas į kitą, įtraukia į Jėzaus atvirumą Tėvui ir tokiu būdu padaro juos viską išganančios ir sutaikinančios Dievo meilės sakramentu¹⁷.

Vatikano II susirinkimas pateikia ir daugiau Bažnyčių apibūdinančių įvaizdžių, kaip antai Kristaus sužadėtinės, Dievo statybos, kaimenės ir t. t.¹⁸ Kiekvienas iš jų atskleidžia tam tikrus specifinius Bažnyčios sampratos aspektus, bet šio straipsnio pobūdis ir apimtis neleidžia atsidėti platesniam jų nagrinėjimui. Mūsų aptartuose Dievo tautos ir mistinio Kristaus kūno įvaizdžiuose aiškiai galima pamatyti, jog Bažnyčioje per Kristų išganingai veikia Dievas ir dėl to ji, būdama regima tikinčiųjų bendrija, yra išganinga erdvė, išganymo sakramentas. Be ryšio su ja neįmanoma įeiti į amžinąjį gyvenimą dovanojančią bendrystę su Dievu¹⁹. Niekas negali pasiekti išganymo vienas – būtent nei kaip izoliuotas individas, nei vien savo jėgomis. Taigi Dievo išganingas vei-

kimas istorijoje nepalieka nuošalyje žmogaus socialumo. Kaip kasdienybėje žmogus įtrauktas į įvairias bendrystes (šeima, visuomenė, žmonija), kurios paruošia gyvenimui, skatina save išskleisti ir realizuoti, pagelbsti sprendžiant iškilusius sunkumus bei problemas, taip ir kelyje Dievo link nesame vieniši keleiviai. Pirmyn žengti čia galime tik kartu su Dievo tauta, kurios palaikymas bei pagalba mums yra esmingi, nes tokį išganymo kelią yra nurodęs Dievas. Į šią išganingą bendrystę įsitraukiame per tikėjimą, Dievo garbinimo kulto ir sakramentų šventimą bei artimo meilės tarnystę. Atitinkamai Bažnyčia savo esmę išreiškia skelbdama tikėjimą, jį švęsdama ir juo gyven-dama²⁰. To nedarydama, ji negalėtų išlikti savimi. Pavyzdžiui, atsisakydama skelbimo ji atsisakytų, kas jai yra esminga ir kas ją daro Kristaus Bažnyčia, išganymo sakramentu. Šioje vietoje grįžkime prie svarstymų pradžioje iškelto klausimo, kaip konkrečiai Bažnyčia vykdo jos esmėje išpaustą tarnystę tikėjimui?

BAŽNYČIOS VIETA TIKĖJIME

Anksčiau pacituotame Katalikų bažnyčios katekizmo tikėjimo apibrėžime kalbama apie gyvenimo prasmės ieškančių žmogų. Popiežiaus Benedikto XVI apaštališkasis laiškas *Porta fidei* šias paieškas įvardija kaip autentišką tikėjimo „preliudiją“, skatinančią žmones leisti į kelią, vedantį Dievo slėpinio link. Toliau minėtame dokumente pažymima: pačiame žmogaus prote glūdi poreikis to, kas visada galioja ir išlieka. Toks poreikis yra žmogaus širdyje neišdildomai įrašytas nuolatinis kvietimas leisti į kelią susitik-

ti tą, kurio neieškotume, jei jis pats nebūtų jau atėjęs mūsų pasitikti²¹. Dievas nebūna abejingas gyvenimo prasmės ieškančio žmogaus siekiui. Jis jam apsireiškia atskleisdamas save ir kviesdamas į bendrystę. Tikėdamas žmogus priima Dievo kvietimą, apsisprendamas visu savo gyvenimu. Jis patiki Dievo žodžiu, jo kalbėjimu išganymo istorijoje. Gražiai šį aspektą, komentuodamas apaštalo Paulius posakį „tikėjimas iš klausymo“ (Rom 10, 17), aiškina Josephas Ratzingeris savo knygoje *Krikščionybės įvadas*:

„[Tikėjimo] esmė ta, kad tai ne išmąstymas to, ką įmanoma išmąstyti, ką galiausiai aš turiu kaip savo mąstymo rezultatą; jis veikiau išsiskiria tuo, kad kyla iš klausymo, yra priėmimas to, ko nesu išmąstęs, todėl ir mąstymas tikint galiausiai visada yra tik to, kas anksčiau išgirsta ir priimta, ap-mąstymas.“²² Žmogus Dievą atranda ne savyje, bet išėjęs iš savęs, atsivėręs jo žodžiui. Vis dėlto tai, ką priimame įtikėdami bei apmąstome tikėdami, neišgirstame kiekvienas tiesiogiai iš Dievo. Nors ir mūsų laikais pasitaiko vadinamųjų privačių apreiškimų, bet, kaip nuolat pabrėžiama, jie nėra būtini išganymui²³. Tikėjimui užtenka to, ką Dievas yra apreiškęs išganyimo istorijoje ir ypač per Jėzų Kristų. Ir tai mus pasiekia būtent per Bažnyčią. Šioje vietoje noriu pasiremti kitu žinomu vokiečių teologu Walteriu Kasperu. Straipsnyje apie Bažnyčią kaip tiesos saugotoją ir skelbėją jis rašo: „Dievo tiesa Jėzuse Kristuje nebūtų galutinai atėjusi į pasaulį, bet, kaip sakoma, net nuskambėjusi tuščiai, jei nebūtų priimta ir liudijama tikėjime. Dėl to tikinčiųjų bendruomenės, t. y. Bažnyčios, tikėjimo liudijimas yra esminis apreiškimo elementas. Tik Bažnyčioje ir tik per ją Kristaus apreiškimas pasiekia savo tikslą. [...] Be Bažnyčios ir jos liudijimo mes nieko nežinotume apie Jėzų

Kristų. Be Bažnyčios nebūtų taip pat ir Šv. Rašto; jis juk atsirado Bažnyčioje ir buvo jai skirtas, buvo jos surinktas, išsaugotas ir perteikiamas. Tokiu būdu Jėzaus Kristaus tiesa yra sudabartinama ir perteikiama žmogišku istoriniu būdu ne vien per Bažnyčios skelbimo tarnystę, bet per visą Bažnyčios gyvenimą ir veiklą.“²⁴ Tai kartu rodo, kad santykis su Dievu ir santykis su žmonėmis vidinės tikėjimo struktūros požiūriu yra neatskiriami. Kitaip tariant, Dievas ateina ir apsisireiškia per žmones. Jis ieško žmogaus jo gyvenamojoje epochoje ir istorijoje²⁵. Tokią tarnystę tikėjimui Bažnyčia dabartiniu metu vykdo įvairiopais būdais. Ji skelbia Dievo apreiškimą atitinkamos epochos žmogui ir taip pagelbsti jam ieškoti gyvenimo prasmės, leidžia atpažinti tikėjimo šviesą; ji moko tikėjimo ir tokiu būdu padeda jį suprasti ir užtikrina autentiškumą, galop joje tikėjimas įgauna konkrečią išpažinimo formą ir yra švenčiamas. Konkrečiau aptardami Bažnyčios vaidmenį tikėjime nemažai remsimės oficialiais dokumentais, ypač paskutiniu metu pasirodžiusiais, kurie ne tik išsako Bažnyčios poziciją mūsų nagrinėjamais klausimais, bet kartu atspindi jos nuostata, nurodo pagrindinius siekius. O tai leidžia pamatyti Bažnyčios vaidmenį tikėjime ne vien tik teorinėje plotmėje.

BAŽNYČIA – TIKĖJIMO SKELBĖJA

Bažnyčios vaidmuo tikėjime padeda jau žmogaus gyvenimo prasmės ieškojimo kelionėje. Čia ji nurodo kryptį, padeda atskleisti ir išryškinti tai, ką žmogus intuityviai, lyg apgraišomis suvokia. Kiek svarbi tokia tarnystė, atskleidžia

religinio atsivertimo eigos tyrinėjimai²⁶. Jie parodo, jog ieškoti gyvenimo prasmės neretai paskatina ir kuria nors linkme pakreipia aplinką, kurioje asmuo gyvena (vadinamasis mikro ir makro kontekstas). Čia turima omenyje tiek aplinka platesne

prasmė, kaip antai žmogų supanti kultūrinė ir socialinė erdvė, nuo kurios atmosferos priklauso, ar konkretus asmuo jaučiasi patenkintas, ar ne. Atitinkamai nepasitenkinimas skatina siekti pokyčių ir ieškoti naujų galimybių. Taip pat ir aplinka siauresne prasme, kuri yra tiesioginis šeimos, religinės bendruomenės ir artimos kaimynystės pasaulis. Šios mažesnės grupės vaidina svarbų vaidmenį formuojantis tapatybės ir bendrumo jausmui ir yra reikšmingos atsiverčiant²⁷. Svarbų vaidmenį čia taip pat vaidina ir pavieniai asmenys, kuriais ieškantysis pasitiki ir kurie padeda jam susiorientuoti ir atrasti atsakymus į nerimą keliančius egzistencinius klausimus²⁸.

Abiem minėtais atvejais, kai kalbama apie atsivertimą kaip tikėjimo pradžios tašką, ryškus yra Bažnyčios vaidmuo. Kaip institucija veikdama kultūrinėje bei socialinėje erdvėje, ji išeina pasitikti gyvenimo prasmės ieškančio žmogaus anksčiau, nei šis atkreipia dėmesį į krikščionių tikėjimą ir tiesiogiai susiliečia su juo. Kaip tai vyksta konkrečiai, aprašoma prieš kelis mėnesius pasirodžiusiame dokumente apie Bažnyčios skelbimo tarnystę *Evangelii gaudium*. Čia popiežius Pranciškus, pratešdamas povatikaninės teologijos mokymo kryptį, pabrėžia Evangelijos, kuri yra tikėjimo pagrindas, inkultūracijos reikšmę. Kiekviena tauta, – kaip jis pažymi, – yra savos kultūros kūrėja. Šis procesas vyksta nenutrūkstamai, kai kiekviena karta perduoda kitai visumą įvairių gyvenimo situacijų suformuotų nuostatų, kurias ši savo ruožtu turi savaip perdirbti iškilusių iššūkių akivaizdoje. Atitinkamai, jei tautoje yra inkultūruota Evangelija, tai kultūros perteikimo

procesu nuolat atnaujinama forma kartu bus perteikiamas ir tikėjimo turinys. Tad kai Dievo tauta, remdamasi sava kultūros dvasia, perkelia į gyvenimą Dievo dovaną, ji pateikia ir tikėjimo liudijimą, praturtintą naujų, įtaigių išraiškos formų²⁹. Atitinkamai evangelizuota tautos kultūra turi tikėjimo ir solidarumo vertybes, kurios gali inicijuoti teisingesnės ir labiau tikinčios visuomenės raidą ir kurios gyvenimas bei kultūra kartu bus aiškiai išreikštas krikščioniško tikėjimo liudijimas³⁰. Taigi jau Evangelijos persmelktos kultūros paveiktas visuomenės ar jos pasikirų institucijų gyvenimas gali liudyti tikėjimą ir kviesti juo gyventi.

Kaip šio proceso vaisių popiežius įvardija ir liaudies pamaldumą, per kurį, pasak jo, reiškiasi Šventosios Dvasios veikimas. Daugelyje jo išraiškos formų galime aptikti tai, kas gali mus pamokyti ir kas sugebančiam tai aiškinti yra teologinė vieta, kur išreikštas tikėjimas³¹. Antra vertus, dokumente atkreipiamas dėmesys, kad reikia vengti „nesveikų“ liaudies pamaldumo formų, paremtų iškreiptu tikėjimu. Taip gali nutikti pirmiausia tada, kai esminiai dalykai pagrindžiami daugiau išorine kai kurių grupių tradicijos forma arba hipotetiniais privačiais apreiškimais, kurie čia suabsoliutinami. Pavojinga yra taip pat su tikru liaudies pamaldumu nieko bendro neturinti, nors neretai su juo tapatinama, vien tik iš pasikirų pamaldumo praktikų susidedanti krikščionybės forma, iškelianti tikėjime individualumą bei pabrėžtinai akcentuojanti jausmus. Taip sumenkinama socialinė tikėjimo raiška, nuošalyje paliekamas artimo meilės praktikavimas³². Žinoma, tokia Evangelijos inkultūracijos forma

perteikia ieškančiajam iškreiptą krikščioniško tikėjimo variantą ir atitinkamai daugiau trukdo nei padeda, nukreipia netinkama linkme. Ir atvirksčiai, ten, kur autentiškos tikėjimo vertybės bei tikri jo turinio elementai yra aiškiai išreikšti kultūroje, ieškant atsakymų į egzistencinius bei gyvenimo prasmės klausimus tai padeda susivokti, rodo kryptį.

Reikšmingas čia yra ir tiesioginis tiek Bažnyčios kaip visumos, tiek kaip pavienės tikinčiųjų bendruomenės veikimas. Savo socialinėmis organizacijomis ar per jų veiklą ji ne tik duoda atsakymus į pamatinius gyvenimo klausimus, bet ir dar labiau pagelbsti ieškančiajam pagilinti savo klausimus, atrasti juos kaip religinius. Taigi tam tikra prasme ji suteikia reikiamas priemones, leidžiančias apskritai užčiuopti krikščioniškumo pėdsakus³³. Toks veikimas vyksta visų pirma per gyvenimo liudijimą, kurį popiežiaus Pauliaus VI apaštališkasis paraginimas *Evangelii nuntiandi* įvardija kaip tylų, bet labai galingą ir veiksmingą skelbiant Gerąją Naujieną, nes liudydami be žodžių krikščionys sužadina matančiųjų jų gyvenimą širdyse nenumaldomus klausimus:

mus: kodėl jie tokie? kodėl jie taip gyvena? kas juos įkvepia? kodėl jie yra tarp mūsų? Taip kyla ir kitų, kur kas gilesnių ir reiklesnių klausimų, sužadintų liudijimo, kuris susijęs su buvimu kartu, dailijimusi bei solidarumu³⁴. Tikinčiųjų bendruomenės bei paskirų jos narių gyvenimo liudijimu atveriamas kelias šiuolaikiniam žmogui ne tik išoriškai stebėti gyvenimą tikėjimu, bet ir leisti į savas patirtis su juo ir šitaip atrasti, kad tai yra atsakymai į esminius žmogaus egzistencijos klausimus, perteikia viltį ir pasitikėjimą bei suteikia jėgų būtiniams pokyčiams. Beje, gyvenimo liudijimas jokių būdu nesuprastinas tik kaip reklaminis ženklas ar nuoroda, nukreipianti į „tikruosius“ tikėjimo dalykus. Daug daugiau, tikėjimas prasideda šiuo liudijimu. Jis žadina susidomėjimą krikščionišku gyvenimo būdu ir atitinka pagrindinę diakonijos (tarnystės) funkciją. Tokia tarnystė yra neatsiejama krikščioniškos egzistencijos dalis³⁵. Įvairiopais būdais liudydama savo gyvenimu Bažnyčia tiek išreiškia savo esmę, tiek netiesiogiai leidžia prisiliesti prie tikėjimo, žadina domėjimąsi juo.

BAŽNYČIA – TIKĖJIMO MOKYTOJA

Evangelii nuntiandi toliau pažymima: „Tačiau tokio [gyvenimo] liudijimo niekada nepakaks, nes net ir puikiausias liudijimas galiausiai pasirodys neveiksmingas, jei nebus paaiškintas, pagrįstas [...] ir išskleistas aiškiai ir nedviprasmiškai skelbiant Viešpatį Jėzų. Geroji Naujiena, skelbiama liudijant gyvenimu, anksčiau ar vėliau turės būti skelbiama ir gyvenimo žodžiu.“³⁶ Tiesioginis skelbi-

mas žodžiu tikėjimui yra būtinas ir niekuo kitu nepakeičiamas, nes šitaip perteikiamas apreikimo turinys, leidžiantis su Dievu užmegzti asmeninį ryšį, o pats tikėjimas įgauna aiškesnius kontūrus.

Kaip konkrečiai vyksta šis skelbimas? Ir vėl šioje vietoje noriu pasiremti Popiežius Pranciškaus *Evangelii gaudium*, kur nurodoma, jog neretai pirmas skelbimo žingsnis yra pokalbis, kai kitas žmogus

išsipasakoja ir perteikia savo gyvenimo džiaugsmus, viltis ir rūpesčius bei daugybę kitų dalykų, kurių pilna jo širdis. Tik po šio pokalbio tampa įmanoma supažindinti su Dievo žodžiu³⁷. Taigi tikėjimo skelbimas nepainiotinas su sausu žinių perteikimu ir mokymu. Pirma reikia išgirsti, išklausti, kad kalbėtum tai, kas klausančiajam aktualu. Anot Vatikano II susirinkimo pastoracinės konstitucijos *Gaudium et spes*, tokia laikysena yra būdinga Bažnyčiai, net priklausos jos esmei: „Džiaugsmas ir viltis, liūdesys ir sielvartas, patiriami dabarties meto žmonių, ypač neturtingųjų ir visų prispaustųjų, yra ir Kristaus mokinių džiaugsmas ir viltis, liūdesys ir sielvartas. Ir nėra nieko tikrai žmogiško, kas nerastų atgarsio jų širdyse. [...] Tad jų bendruomenė iš tikro jaučiasi glaudžiai susieta su žmonijos visuma ir jos istorija.“³⁸ Dėl to Bažnyčia turi palaikyti dialogą su pasauliu, atsiverti, užmegzti pozityvų ir įvertinančių santykį su juo. Jos laikysenai būdinga ne gynybinė distancija, bet gera linkintis grėžimasis į pasaulį³⁹. Bažnyčios vykdomas skelbimas atitinkamai yra skelbiamo žodžio liudijimas, kur šalia perteikiamų tiesų bei moralinių normų išsakoma ir tai, ką liudijančiam reiškia tikėjimas ir kaip jis keičia jo gyvenimą. Tiesa čia nėra primetama – kviečiama ją priimti nurodant, kad ji siejasi su gyvenimą nulemiančia bei įprasminančia Dievo patirtimi. Liudijant pasisakoma už tiesą, kuria gyvenama, išpažįstamas jos pagrindumas bei veiksmingumas⁴⁰. Ypač ieškantiems tai leidžia pažinti, ką tikėjimas suteikia ir koks jo poveikis gyvenime. Beje, toks liudijimas esmingas ir katechetiškai perteikiant bei gilinant tikėjimą:

tai Bažnyčia vykdo skelbdama Evangeliją liturgijoje, ruošdama sakramentams, mokydama tikybos mokykloje bei religiškai ugdydama suaugusiuosius.

Dėl to Vatikano II susirinkimas supranta Bažnyčią jau ne kaip statišką tobulą bendruomenę (*societas perfecta*), bet kaip kelionės bendrystę, istorijos vingiais keliaujančią Dievo tautą, kuri veikia pasaulyje ir skelbia Evangeliją savo laiko žmonėms. Bažnyčia nuolat būna tikėjimo kelionėje ir ieško laiko ženklų. Ji supranta būtinybę nuolat atsinaujinti ir gyventi atsivertimu. Tokia Bažnyčios savivoka daro ją pajėgią pradėti dialogą su savo epochos žmonėmis bei įtikinamai liudyti jiems tikėjimą, perteikti Dievo kvietimą jungtis į bendrystę su juo. Vykdydama šį uždutį, ji pasitelkia ir savo pavienius narius. Kaip teigia popiežius Pranciškus kalbėdamas apie naująją evangelizaciją, kiekvienas pakrikštytasis, nepriklausomai nuo jo atliekamos funkcijos Bažnyčioje ir tikėjimo išlavavimo lygio, yra aktyvus Evangelijos skelbėjas. Todėl būtų klaidinga manyti, kad šią tarnystę atlieka tik kvalifikuoti bendradarbiai, o kita tikinčios tautos dalis tėra tik pasyvūs jų veiklos adresatai. Naujoji evangelizacija reiškia tai, kad čia kiekvienam pakrikštytajam priklauso esminis vaidmuo, kurio jis negali atmesti ar atsisakyti. Kiekvienas krikščionis yra misionierius tiek, kiek jis patyrė Dievo meilę Kristuje⁴¹. Esminis vaidmuo, anot popiežiaus, čia priklauso ir Šv. Dvasios šventinančiam veikimui, kuris skatina evangelizuoti. Dievo tauta pagal šį patėpimą yra šventa, ir tai suteikia jai neklaidingumo dovaną tikėjimo dalykuose. Tai reiškia, kad ji tikėdama neklysta, nors ir

neranda žodžių išreikšti savo tikėjimą. Dvasia veda ją į tiesą. Kaip meilės žمونijai slėpinio dalį Dievas tikinčiųjų visumai suteikė tikėjimo jausmą – *sensus fidei*, kuris padeda jai atskirti tai, kas tikrai ateina nuo Dievo⁴².

Paminėti dalykai sukuria prielaidas skelbiant tikėjimą aktyviai dalyvauti visiems Bažnyčios nariams. Kai kurie iš jų ypatingu būdu įsitraukia į šią tarnystę. Šalia priėmusių sakramentinę kunigystę, kurie šventimų galia įpareigojami skelbti bei mokyti tikėjimo, visų pirma reikia paminėti tėvus ir kūdikių krikšto tėvus. Jie išpažįsta tikėjimą vaiko vardu ir įsi-

pareigoja jį jam perteikti. Šią pareigą aiškiai mini tiek Katalikų bažnyčios katekizmas⁴³, tiek Bažnytinės teisės kodeksas⁴⁴, tiek Kūdikių krikšto apeigynas⁴⁵. Neatsitiktinai šeima yra laikoma „namų bažnyčia“⁴⁶. Čia pirmą kartą išgirstame apie Dievą, išmokstame melstis, su tėvais dalyvaujame pamaldose. Kūdikis yra palaikomas savo tėvų bei krikstatėvių ir priimamas į jų tikėjimą, kuris yra Bažnyčios tikėjimas. Taip jam kartu su gyvybe suteikiama pamatinė egzistencijos kryptis⁴⁷. Tikėjimo perteikimo tarnystę Bažnyčios įgalioja ir jos vardu atlieka ir tikybos mokytojai bei katechetai.

BAŽNYČIA IŠPAŽŪSTA TIKĖJIMĄ IR JĮ ŠVENČIA

Tačiau Bažnyčios vaidmuo tikėjime neapsiriboja vien tik skelbimu ir mokymu, t. y. tikėjimo perteikimu. Kaip atsakymas Dievui ir visą gyvenimą apimančias apsisprendimas tikėjimas gali būti išpažintas. Taigi jis nėra kažkas abstraktaus, apsiribojančio subjektyviais išgyvenimais ar patirtimis. Jis turi konkretų turinį, kuris gali būti išreiškiamas ir artikuliuojamas. Jį pateikia mums Bažnyčia aiškindama apreiškimą ir skelbdama tikėti privalomas tiesas arba dogmas, taip pat pateikdama tikėjimo išpažinimus, publikuodama katekizmus ir kitokius dokumentus, kur atitinkamos epochos kontekste pateikiamas autentiškas tikėjimo mokymas. Tai darydama ji, šalia viso kito, saugo apreiškimą nuo klaidingų interpretacijų ir iškraipymų.

Išpažinimas taip pat nurodo, kad tikėjimas, kuris gali ir turi būti išpažintas, atriboja nuo to, kuo jis nėra. Kalbant konkrečiai, jis atskleidžia, kad krikščio-

niškas tikėjimas skiriasi nuo religijos apskritai, nuo pasakojimų, taip pat nuo pasaulėžiūrų. Išpažinimas išryškina, kad krikščionių tikėjimas yra nepakartojamas ir nesupainiojamas su kitais. Dėl to jį galime priimti tik kaip vientisą visumą, bet ne iš dalies. Neįmanoma būti tikinčiu 40, 70 ar 90 procentų. Jis negali tapti iš įvairių tikėjimų ar religijų mokymų pasirinktu ir „sulipdytu“ tiesų rinkiniu. Nuo kitų atribojantis, atskiriantis bruožas nėra vienintelė tikėjimo išpažinimo išraiškos perspektyva. Krikščioniškame tikėjimo išpažinime taip pat atsispindi ir jo universalumas pasaulio, žmonijos, religijų ir pasaulėžiūrų atžvilgiu. Kaip Kristus yra universalus atpirkėjas, taip ir šis tikėjimas yra skirtas visiems⁴⁸. Tikėjimo išpažinimas, būdamas universalus pobūdžio, kartu telkia jį išpažįtančius į bendrystę, į tikėjimo „mes“. Čia vėl noriu pasiremti Josepho Ratzingerio *Krikščionybės įvadu*: „Dogminės formuluo-

tės iš pradžių Bažnyčioje turėjo iš tikrųjų įgalinti bendrą Dievo išpažinimą, bendrą garbinimą [...] jos kreipia į kitą, į dvasios vienybę viename žodyje. [...] Tai ne atsietas mokymas kaip toks ir pats savaime, bet mūsų liturgijos forma, mūsų atsiverimo, atsigręžimo ne tik į Dievą, bet ir vienas į kitą dėl bendro Dievo šlovinimo forma.”⁴⁹ Tikėjimas nėra privatus dalykas ir negali būti privatizuotas, jis nukreiptas į viešumą, į tikinčiųjų bendruomenę, kuri jį išpažįsta ir švenčia. Bendras tikėjimo išpažinimas telkia tikinčiuosius. Kas nori tikėti ir įtikėti, privalo prisidėti prie tikinčiųjų bendruomenės, turi būti į ją priimtas ir laikytis vienybės su ja. Išpažinimui būdinga ir tai, kad jis ne vien įgalina tikėjimą kartu su kitais čia ir dabar jį išpažįstančiais broliais ir seserimis, bet kartu jungia ir į bendrystę, kuri pranoksta istorinę plotmę, būtent su tikėjimo tėvais ir kitais šventaisiais, kuriuos mes gerbiame ir pripažįstame kaip užtarėjus ir pavyzdžius⁵⁰.

Kadangi, kaip pažymi popiežius Pranciškus, tikėjimo šviesa paliečia žmogaus vidų, širdį, kartu įtraukia jo protą, valią bei jausmus ir atveria jį gyviems bendrystės su Dievu ir kitais santykiams. Čia įsitraukia visas žmogus. Dėl to reikalinga aplinka, kur būtų galima tai patirti. Šią pilnatvę būtent ir perteikia Bažnyčios liturgijoje švenčiami sakramentai. Juose perteikiama įsikūnijusi atmintis, susijusi su gyvenimo erdvėmis bei laikais ir su visomis juoslėmis. Galop per sakramentus žmogus įtraukiamas į bendruomeninių santykių audinį⁵¹. Kitaip sakant, Bažnyčia, būdama išganymo sakramentas, įkūnija savyje Kristaus išganingą veikimą, jį perteikia pavieniam žmogui ir šitaip leidžia jam ne vien in-

telektualiai, bet visapusiškai patirti tikėjimo poveikį. Maža to, tokiu būdu ji įveda į tikėjimo visumą, perteikia jį kaip neužtarnautą dovaną. Bažnyčios sakramentinis veikimas konkrečiai išreikštas paskiruose sakramentuose. Kiekvienas iš sakramentų juos švenčiantiems leidžia patirti tikėjimo slėpinį ir įveda į jį, tačiau kaip ypač svarbūs tikėjimui popiežiaus enciklikoje išskiriami du. Tai visų pirma Krikštas: panardinimas į vandenį mums atskleidžia įkūnytą tikėjimo struktūrą. Jame Kristus savo veikimu paliečia mūsų asmeninę tikrovę ir per tai mus iš pagrindų perkeičia bei padaro Dievo vaikais, dieviškos prigimties dalininkais ir perkeičia mūsų santykius. Taip pat čia išpažįstamas ir išreiškiamas tikėjimo trejbinis pobūdis⁵². Krikštas yra krikščioniškojo gyvenimo išeities taškas ir pagrindas. Visas tikėjimo pastatas statomas ant jo pamato. Tačiau, kaip nurodoma toliau, iškilčiausia tikėjimo sakramentinės prigimties apraiška yra Eucharistija. „Ji yra brangiausias tikėjimo maistas, susitikimas su Kristumi, realiai esančiu savo aukščiausiuoju meilės aktu, gyvenimą teikiančiu dovanojimusi.”⁵³ Priimdami Eucharistiją kiekvieną kartą iš naujo patiriame Kristaus artumą, priimame jį į savo gyvenimą, šitaip išreikšdami ir tvirtindami tikėjimo ryšius.

Taigi tikėdami mes ne tik priimame ir išpažįstame tikėjimo turinį, kurį mums perteikia Bažnyčia, bet įsitraukiame į didįjį „mes“, kur kitų tikėjimas mus sustiprina, palaiko ir leidžia patirti Dievo artumą. Čia jį švęsdami mes kaskart iš naujo jį išgyvename ir patiriame. Taigi panašiai kaip šalia Bažnyčios nėra išganymo, taip be jos yra neįmanomas ir gyvas, autentiškas tikėjimas.

IŠVADOS

Žvilgsnis į Vatikano II susirinkimo mokymą atskleidžia, kad Bažnyčia yra Dievo sutelkta ir palaikoma religinė bendrija. Joje išsipildo Senojo Testamento pažadai apie naują sandorą bei naują išrinktąją tautą. Ji suformuota Kristuje ir ant Kristaus ir dėl to egzistuoja kaip išganymo sakramentas, išganinga erdvė, šalia kurios išganymas nėra įmanomas. Savo sakramentinį pobūdį ji išreiškia skelbdama tikėjimą, jį švęsdama ir juo gyvendama. Tai yra neatsiejama Bažnyčios esmės dalis.

Nors katekizmo pateiktame tikėjimo apibrėžime tiesiogiai nėra akcentuojamas Bažnyčios vaidmuo, tačiau be jos tikėjimas būtų neįmanomas. Ne kur kitur, bet

Bažnyčioje ir per Bažnyčią mus pasiekia apreiškimas, leidžiantis ne tik pažinti Dievą tokį, koks jis iš tikrųjų yra, bet ir perteikiantis jo kvietimą jungtis į asmeninę bendrystę su juo. Tai ji daro tiek socialinėje erdvėje kaip pagal Evangelijos dvasią veikianti institucija, kur ji savu gyvenimu ir mokymo žodžiais liudija tikėjimą, tiek per pavienius savo narius. Bažnyčia taip pat aiškina bei saugo apreiškimą nuo iškreipimų.

Išpažįstamas tikėjimas ne tik atskiria nuo kitų pasaulėžiūrų bei įsitikinimų, bet ir telkia mus į bendrystę, į tikėjimo „mes“. Dėl to jis negali būti privatus dalykas, bet yra nukreiptas į bendrystę, kur švenčiamas ir patiriamas Dievo artumas.

Literatūra ir nuorodos

- ¹ *Katalikų Bažnyčios katekizmas*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2012, n. 26.
- ² Popiežius Pranciškus, *Lumen fidei*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 2013, n. 4.
- ³ Plg. Popiežius Benediktas XVI, Porta fidei, *Bažnyčios žinios*, 2011, Nr. 17, n. 5. Taip pat ir popiežiaus Pranciškaus enciklikoje *Lumen fidei* aiškiai pabrėžiama Vatikano II susirinkimo reikšmė tikėjimui, ypač akcentuojamas pagrindinių tiesų iškėlimas bei sąryšio su žmogiška patirtimi išryškimas: „[...] Vatikano II Susirinkimas buvo Surinkimas apie tikėjimą ta prasme, kad paragino mus savo bažnytinio ir asmeninio gyvenimo centru vėl padaryti Dievo Kristuje primatą. [...] leido tikėjimui suspindėti žmogaus patirtyje, taip žengdamas šiandienų žmonių keliais“ (n. 6).
- ⁴ Dogminė konstitucija apie Bažnyčią *Lumen gentium*. Kn. *Vatikano II susirinkimo nutarimai*. Vilnius: Aidai, 2001, n. 9–17.
- ⁵ Plg. Станислав Наги, *Католическая Церковь. Богословские обоснования*. Рим-Люблин: Издательство Святого Креста, 1994, c. 51.
- ⁶ Plg. Siegfried Wiedenhofer, *Ekklesiologie*. Kn. *Handbuch der Dogmatik*, Theodor Schneider

(sud.), T. 2, (2 leid.). Düsseldorf: Patmos, 2002, S. 93.

⁷ Plg. *Lumen gentium*, n. 9.

⁸ Plg. Siegfried Wiedenhofer, *Ekklesiologie*, p. 93.

⁹ *Lumen gentium*, n. 9. Kaip taiklų ir paprastą išaiškinimą to, ką šiuolaikinio teologijos mokymo kontekste išsako pacituotas Vatikano II susirinkimo dogminės konstitucijos apie Bažnyčią teiginys čia galima pateikti popiežiaus Pranciškaus apaštališkojo paragavimo *Evangelii gaudium* žodžius, atskleidžiančius tarnaujantį išganingo Bažnyčios veikimo pobūdį: „Būti Bažnyčia reiškia būti Dievo tauta, atitinkamai pagal didįjį Tėvo meilės planą. Tai apima ir buvimą Dievo fermentu [raugu] žmonijoje. Tai reiškia skelbti Dievo išganymą šiame mūsų pasaulyje ir įnešti jį į šį mūsų pasaulį, kuris dažnai pasimeta ir yra reikalingas atsakymų, kurie padrašintų, suteiktų viltį ir kelyje įkvėptų naujų jėgų. Bažnyčia privalo būti neužpelnuto gailestingumo vieta, kur visi gali jaustis priimti ir mylimi, kur jie patiria atleidimą ir gali jaustis padrašinti gyventi pagal Evangeliją.“ Papst Franziskus. *Evangelii gaudium*, n. 114 < http://www.vatican.va/holy_

- father/francesco/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium_ge.html > (žiūrėta 2014 01 06).
- ¹⁰ Plg. *Lumen gentium*, n. 10–12; taip pat apie tai žr. Станислав Наги, *Католическая Церковь*, c. 54.
- ¹¹ Plg. ten pat, n. 9.
- ¹² Plg. Medard Kehl, *Die Kirche. Eine katholische Ekklesiologie* (4 leid.). Würzburg: Echter, 2001, S. 92.
- ¹³ Plg. Станислав Наги, *Католическая Церковь*, c. 55.
- ¹⁴ Plg. Medard Kehl, *Die Kirche*, S. 89.
- ¹⁵ Plg. Siegfried Wiedenhofer, *Ekklesiologie*, S. 95.
- ¹⁶ *Lumen gentium*, n. 7.
- ¹⁷ Plg. Medard Kehl, *Die Kirche*, S. 89.
- ¹⁸ Vatikano II susirinkimo pavartoti įvaizdžiai iškelia Bažnyčios kaip tikinčiųjų bendruomenės (lot. *communio*) pobūdį. Šis *communio* turi savi ištakas Dieve bei jo išganingame veikime. Bažnyčia kaip tokia yra sutelkta Šventosios Dvasios, palenkta Jėzui Kristui ir kartu su visa kūriniu pašaukta į Dievo karalystę. Tokia Bažnyčios samprata rado platų atgarsį povatikaninėje teologijoje. Iš jos kilo *communio* ekleziologija. Plačiau apie tai žr. Medard Kehl, *Die Kirche*, ypač p. 48–52.
- ¹⁹ Ši tiesa neretai išsakoma teiginiu „extra ecclesiam nulla salus“ (ne Bažnyčioje nėra išganymo), kurio pradininku laikomas Kiprijonas Kartaginetis (+ 258). Oficialaus ir visuotiniai įpareigojančio Bažnyčios mokymo dalimi jis tapo Florencijos susirinkime (1438–1445). Žr. Josef Neuner, Heinrich Roos, *Der Glaube der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung*. Neubearbeitet von Karl Rahner und Karl – Heinz Weger (13 leid.). Regensburg: Friedrich Pustet, 1992, n. 381. Vatikano II susirinkimas sušvelnino šį teiginį nurodydamas įvairius priklausymo Bažnyčiai laipsnius. Žr. *Lumen gentium*, n. 13–16.
- ²⁰ Teologija moko, kad Dievo žodžio liudijimas, skelbimas (*martyria*), liturgija (*leiturgia*) ir tarnavimas (*diakonia*) yra pagrindiniai Bažnyčios raiškos būdai, per kuriuos ji atskleidžia ir realizuoja save kaip Kristaus įsteigtas išganymo sakramentas. Plačiau apie tai žr.: Gerhard Ludwig Müller, *Katholische Dogmatik. Für Studium und Praxis der Theologie* (6 leid.). Freiburg: Herder, 2005, S. 613–615; Siegfried Wiedenhofer, *Ekklesiologie*, S. 103–112. Apie pagrindinių Bažnyčios raiškos būdų praktinį įgyvendinimą žr.: Heribert Haslinger (sud.), *Praktische Theologie*, T. 2, *Durchführungen*. Mainz: Grünewald, 2000; sąsajoje su trejopa Kristaus tarnyste: Andreas Wollbold, *Handbuch der Gemeindepastoral*. Regensburg: Friedrich Pustet, 2004.
- ²¹ Plg. Popiežius Benediktas XVI, *Porta fidei*, n. 10.
- ²² Joseph Ratzinger, *Krikščionybės įvadas. Paskaitos apie Apaštalų tikėjimo išpažinimą su nauja esė*. Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2008, p. 72.
- ²³ Plačiau apie privačių apreiškimų vertinimą bei jų santykį su Apreiškimu žr.: Benedict J. Groeschel, *Švelnios tylos balsas. Apie skelbiamus apreiškimus*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 2003.
- ²⁴ Walter Kasper, *Die Kirche als Ort der Wahrheit*. Kn. Walter Seidel (sud.), *Kirche – Ort der Heils. Grundlagen – Fragen – Perspektiven*. Würzburg: Echter, 1987, S. 110.
- ²⁵ Plg. Joseph Ratzinger, *Krikščionybės įvadas*, p. 49. Popiežius Pranciškus enciklikoje *Lumen fidei*, prie kurios parašymo, kaip nurodoma nr. 7, smarkiai yra prisidėjęs popiežius Benediktas XVI, taigi Josephas Ratzingeris, žmogaus vaidmuo tikėjimo perteikime aptariamas platesnia kontekste. Pradžioje primenama santykio svarba žmogaus egzistencijai bei savivokai. Užmegztas tarpasmeninis santykis praplečia akiratį, nes leidžia pažinti „tu“, o priklausymas šeimai ir visuomenei padeda atrasti tapatumą. Tai taip pat padaro mus dalininkais bendros atminties, leidžia priėti prie žmonijos sukaupytų mokslo, kultūros bei istorijos lobių. Tai galioja ir tikėjimo atveju, nes „tikėjimo praeitis, tai Jėzaus meilės aktas, davęs pasaulyje pradžią naujam gyvenimui, pasiekia mus per kitų, liudytojų atmintį ir yra gyvas nepakartojamame atminties subjekte – Bažnyčioje“ (Nr. 38).
- ²⁶ Sociologijos bei psichologijos mokslų išsamiai ištyrinėta, kaip vyksta atsivertimas ir kas skatina žmogų iš naujo atrasti ar pakeisti religinius įsitikinimus. Nors pasitaiko staigių atsivertimų atvejų (pvz., apaštalo Pauliaus), tačiau dažniausiai, kaip rodo atlikti tyrinėjimai, toks pokytis žmogaus gyvenime vyksta kaip vientisas, iš septynių fazių susidedantis procesas. Kalbant konkrečiau, tos fazės būtų tokios: kontekstas, krizė, ieškojimas, susitikimas, sąveika (bendravimas), išipareigojimas, pasekmės. Daugiau apie tai žr.: H. Newton Malony, Samuel Southard (sud.), *Handbook of Religious Conversion*. Birmingham: Religion Education Press, 1992; Lewis R. Rambo, *Understanding Religious Conversion*. Yale

- University Press, 1995; Hubert Knoblauch / Volkhard Krech / Monika Wohlrab- Sahr (sud.). *Religiöse Konversion. Systematische und fallorientierte Studien in soziologischer Perspektive*. Konstanz: UVK, 1998.
- ²⁷ Plg. Lewis R. Rambo, *The Psychology of Conversion*. Kn. H. Newton Malony / Samuel Southard (sud.). *Handbook of Religious Conversion*. Birmingham: Religion Education Press, 1992, S. 163s.
- ²⁸ Plg. ten pat, p. 169.
- ²⁹ Plg. Popiežius Pranciškus. *Evangelii gaudium*, n. 122–123.
- ³⁰ Plg. ten pat, n. 68.
- ³¹ Plg. ten pat, n. 126.
- ³² Plg. ten pat, n. 70.
- ³³ Plg. Michael Hochschild, *Religion in Bewegung. Zum Umbruch der katholischen Kirche in Deutschland*. Münster: Lit, 2001, S. 34.
- ³⁴ Plg. Popiežius Paulius VI, *Evangelii nuntiandi*. Kaunas: Katalikų interneto tarnyba, 1999, n. 21.
- ³⁵ Plg. Karl-Heinz Schmitt, *Gemeinde als Lern- und Lebensraum des Glaubens*. Kn. Erich Feifel / Walter Kasper (sud.), *Tradierungskrise der Glaubens*. München: Kösel, 1987, S. 207.
- ³⁶ Plg. Popiežius Paulius VI, *Evangelii nuntiandi*, n. 22.
- ³⁷ Plg. Popiežius Pranciškus, *Evangelii gaudium*, n. 128.
- ³⁸ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*. Kn. Vatikano II susirinkimo nutarimai. Vilnius: Aidai, 2001, n. 1.
- ³⁹ Plg. Heribert Haslinger (sud.), *Praktische Theologie*, T. 1, *Grundlegungen*. Mainz: Grünewald, 1999, S. 20s.
- ⁴⁰ Plg. Jürgen Werbeck, *Glaubenlernen aus Erfahrung. Grundbegriffe einer Didaktik des Glaubens*. München: Kösel, 1989, S. 239.
- ⁴¹ Plg. Popiežius Pranciškus, *Evangelii gaudium*, n. 120. Kaip pažymi popiežius, Dievo meilės patirtis šalia tikėjimo skelbimo tarnystės skatinimo apima ir neišvengiamą socialinį turinį. Evangelijos centre yra bendruomeninis gyvenimas ir įsipareigojimas kito atžvilgiu. Dėl to skelbiamos žinos turinys turi tiesioginį moralinį veikimą, kurio branduolys yra meilė. Plg. n. 177.
- ⁴² Plg. ten pat, n. 119.
- ⁴³ Žr. *Katalikų Bažnyčios katekizmas*, n. 1255, 1656–1657.
- ⁴⁴ Žr. *Kanonų teisės kodeksas*. Vilnius: Lietuvos vyskupų konferencija, 2012, kan. 868, 872–873.
- ⁴⁵ Žr. *Kūdikių krikštas*. Vilnius: Katalikų pasaulis, 1995. Apie tai kalbama tiek bendrame apeigyno įvade, n. 7–8, tiek dalies „Kūdikių krikštas“ įvade, n. 4–7.
- ⁴⁶ Pasakymas „namų bažnyčia“ sutinkamas Vatikano II susirinkimo dogminėje konstitucijoje *Lumen gentium*, n. 11. Čia nedviprasmiškai pabrėžiama, kad „šioje savotiškoje namų bažnyčioje tėvai savo vaikams turi būti pirmi tikėjimo skelbėjai žodžiu bei pavyzdžiu.“
- ⁴⁷ Plg. Popiežius Pranciškus, *Lumen fidei*, n. 43.
- ⁴⁸ Plg. Heinrich Fries, *Fundamentaltheologie*. Leipzig: St. Benno, 1985, S. 91.
- ⁴⁹ Joseph Ratzinger, *Krikščionybės įvadas*, p. 76s.
- ⁵⁰ Plg. Heinrich Fries, *Fundamentaltheologie*, 94s.
- ⁵¹ Plg. Popiežius Pranciškus, *Lumen fidei*, n. 40.
- ⁵² Plg. ten pat, n. 42.
- ⁵³ Ten pat, n. 44.